

Отримано: 17 квітня 2018 р.

Прорецензовано: 29 травня 2018 р.

Прийнято до друку: 1 червня 2018 р.

e-mail: olga.v.ishchenko@gmail.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2018-2(70)-84-86

Іщенко О. В. Діалогічне мовлення як засіб розвитку емоційного інтелекту при вивченні іноземних мов у вищих навчальних закладах. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 2(70), червень. С. 84–86.

УДК: 378.147

Іщенко Ольга Володимирівна,
Національний Технічний Університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

ДІАЛОГІЧНЕ МОВЛЕННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Стаття присвячена питанню інтеграції комунікативних вправ з елементами діалогічного мовлення, спрямованих на розвиток емоційного інтелекту студентів, у процес навчання іноземній мові. Особлива увага приділяється засобам реалізації складових емоційного інтелекту в англомовному діалозі.

Ключові слова: діалогічне мовлення, комунікативні вправи, емоційний інтелект, вища школа.

Ищенко Ольга Владимировна,
Национальный Технический Университет Украины «КПИ им. Игоря Сикорского»

ДИАЛОГИЧЕСКАЯ РЕЧЬ КАК МЕТОД РАЗВИТИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА ПРИ ИЗУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ СТУДЕНТАМИ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Статья посвящается вопросу интеграции коммуникативных упражнений с элементами диалогической речи, направленных на развитие эмоционального интеллекта у студентов, в процесс обучения иностранному языку. Особенное внимание уделяется методам реализации составляющих эмоционального интеллекта в английской диалогической речи.

Ключевые слова: диалогическая речь, коммуникативные упражнения, эмоциональный интеллект, высшая школа.

Olga Ishchenko,
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

DIALOGICAL SPEECH AS THE METHOD OF ENHANCING EMOTIONAL INTELLIGENCE OF HIGHER SCHOOL FOREIGN LANGUAGE STUDENTS

The article is devoted to the issue of integrating dialogue facilitating communicative exercises, which are aimed to enhance students' emotional intelligence, into the process of teaching foreign languages. A number of characteristics associated with emotional intelligence include self-awareness, self-regulation, motivation, empathy and relationship management. Over the last decade researches have become increasingly interested in the effect of emotional intelligence in English language learning. The recent studies revealed that emotional intelligence performs a better function in an individual achievement and education than the intelligence quotient. There are strong correlations between EQ and academic success. Thus, enhancing emotional intelligence through certain classroom activities seems to be an effective tool to develop learning abilities and natural talents. The methods of implementation of the EQ constituencies into English dialogical speech have been analyzed. Dialogue-interview patterns and Socratic method of cooperative argumentative dialogue have been researched and presented as recommended communicative exercises integrated into the practical course of learning foreign languages. The positive influence of a problematic dialogue skills on critical thinking ability has been revealed. The results of the research can serve as the theoretical and practical basis for further study of the effect of interactive teaching methods and extensive use of dialogue facilitating communicative exercises for dialogical discourse study.

Key words: dialogical speech, communicative exercises, emotional intelligence, critical thinking, higher school.

Постановка проблеми. Теорія емоційного інтелекту та одиниці його виміру, коефіцієнту емоційного інтелекту EQ, виникла ще в 70-ті роки ХХ століття та набула популяризації в середині 90-х років завдяки американському психологу та науковому журналісту Даніелу Гоулману. EQ уявляє собою один з багатьох концептів та моделей, що беруть свій початок у психології, але на теперішній момент стають дуже важливими компонентами психолого-педагогічної теорії та саме процесу вивчення іноземних мов. Д.Гоулман визначає EQ як «спроможність усвідомлювати власні почуття так само як і почуття інших, спроможність до самомотивації, керування власними емоціями у власних стосунках» [3]. Теорія ефективно використовувалась у сфері ділових стосунків, та наразі набуває все більшого значення у сфері освіти, оскільки за результатами проведених досліджень прийдешні покоління стають все менш емоційно обізнаними. Це пояснюється сучасними змінами у сімейних стосунках та ролі батьків у вихованні дітей, зростаючою мобільністю та інтенсивним запровадженням нових технологій майже у всі сфери нашого життя. Всі ці фактори спонукають до використання таких методів навчання, що призвели б до розвитку EQ на всіх рівнях освіти та у всіх дисциплінах, що входять до навчального плану.

У статті надано огляд складових емоційного інтелекту, аналіз певних видів діяльності на практичних заняттях з англійської мови, що сприяють підвищенню рівня емоційної обізнаності. Зокрема, практика діалогічного мовлення уявляється одним із найефективніших чинників, що в певній мірі сприятимуть розвитку EQ та позитивно впливатимуть на ефективність процесу вивчення іноземної мови.

Аналіз досліджень та публікацій. Питання структури EQ та можливість запровадження різних видів діяльності спрямованих на його розвиток у своїх наукових працях досліджували Д.Гоулман, Г.Гарднер, Д.Маер, Д.Карузо та ін. Шляхи застосування діалогу для розвитку емоційної компетенції розглядають Д. Скідмор, А.Харгрівз, І.Брецько, О.Глазова та ін.

Актуальність дослідження полягає в необхідності виявлення ефективних шляхів розвитку та використання складових емоційного інтелекту у вивченні іноземної мови.

Мета статті – описати найефективніші види діяльності на заняттях з практичного курсу англійської мови (зокрема діалогічного мовлення), що сприяють формуванню емоційного інтелекту.

Виклад основного матеріалу. Дослідники теорії EQ стверджують, що традиційні методи визначення рівня інтелекту не враховують поведінки та особистих рис людини. Американські психологи Пітер Селові та Джон Майер [5] вбачають сутність емоційного інтелекту у здатності усвідомлювати смисл емоцій з метою використання цих знань задля виявлення причини виникнення професійних та соціальних проблем та поступового їх вирішення.

Емоційний інтелект – це група ментальних здібностей, які беруть участь в усвідомленні та розмінні власних емоцій та емоцій оточуючих. Даніел Гоулман визначає 5 основних складових EQ [3]:

- самосвідомість – усвідомлення власних почуттів та спроможність визначити ці почуття;
- мотивація – спроможність продовжувати справу, незважаючи на кризи чи поразки;
- саморегуляція – здатність людини керувати собою на основі сприймання та усвідомлення своєї поведінки і, таким чином, запобігання виникнення стресу;
- емпатія – здатність проникнення в емоційний стан іншої людини, здатність співчувати;
- соціальна відповідальність – ідентифікація себе як члена соціальної групи, піклуватися та брати на себе відповідальність за інших людей.

Успіх у навчанні та сфері бізнесу вимагає не лише академічної підготовки, а й рівноцінних навичок спілкування. Спілкування є складним багатоплановим процесом встановлення та розвитку контактів між людьми, що породжується потребами, які виникають у їхній спільній діяльності та є діалогічним за своєю природою. З часів Платона та Аристотеля діалог як засіб комунікації є джерелом вивчення соціального статусу особистості, її психології та поведінки, логіки мислення та мовних засобів вираження думки. Будь-яка мова знаходить своє справжнє буття в процесі спілкування, в діалозі.

Серед усіх інших завдань практичного курсу англійської мови одним з найголовніших є формування у студента навичок оперувати вивченим лексичним матеріалом та граматичними конструкціями для створення повідомлень, висловлювань та діалогів з обов'язковим розкриттям мети продукованого повідомлення. Процес формування культури обміну усними чи письмовими висловлюваннями без сумніву є соціальною практикою та заради успішної її реалізації вимагає усвідомлення структури та мети діалогічного мовлення.

Характерними ознаками діалогу є його неорганізованість, непослідовність, іноді одночасність обміну репліками, зміна характеру реплік. Мовленнєва поведінка кожного з учасників спілкування у значній мірі залежить від мовленнєвої поведінки інших партнерів. Саме тому, кожному з них необхідно стежити за перебігом думки співрозмовника, часом несподіваним. В багатьох випадках наслідком такої несподіваності є зміна предмета спілкування загалом [1; с.39-42].

Спонукаючи студентів до діалогічного мовлення, ми привчаємо їх враховувати не лише граматичні та стилістичні особливості мови, а й досягати загальних комунікативних цілей, вчитися спілкуванню через розуміння власних емоцій та емоцій інших людей, уміння «дозувати» ці емоції через прояв емоційного інтелекту, який передбачає емпатію та емоційну саморегуляцію.

Розглянемо **приклад комунікативних вправ**, що спрямовані на розвиток основних складових EQ.

Діалог-інтерв'ю. Головним предметом обговорення у проблемному інтерв'ю є думки та їх зіставлення. Кожному студенту надається завдання, в якому викладена проблема чи актуальне питання для майбутнього діалогу, а також ряд питань, за допомогою яких студент матиме можливість з'ясувати емоційний стан іншого комуніканта та розвинути здатність саморегуляції, продовжувати діалог, незважаючи на висловлення реципієнтом негативних думок, що протистоять його власному баченню проблеми.

Завдання містить актуальне питання в межах лексичної теми “Людина та навколишнє середовище” “*Should animals be used for commercial or scientific testing?*” та корисний вокабуляр, що заздалегідь надається інтерв'юєру:

- *What I heard you say is you are absolutely against this policy...*(надає змогу співрозмовникові відчувати, що його думку вислуховують, не ігнорують);
- *What is your biggest concern?* (запитуючи, що турбує співрозмовника, ми таким чином висловлюємо співчуття до його занепокоєння);
- *What do you need right now? What would it take to make you happy?* (прояв емпатії, зосередження на потребах співрозмовника);
- *What if we could use alternative ways for scientific and commercial testing?* (шукаємо спільне рішення).

Протягом встановленого часу інтерв'юєр може опитувати декількох співрозмовників, діалог з тими ж самими вхідними даними трапляється декілька разів, що сприяє набуванню досвіду ведення діалогу з по-різному налаштованими до предмету розмови комунікантами, які, в свою чергу, розвивають спроможність швидко підтримати бесіду на будь-яку тему. Вправа сприяє встановити відносини взаємної довіри, опрацювати навички активного (або емпатичного) слухання, розкрити тему глибше та допомогти людині пережити або трансформувати свій емоційний стан.

Мета наступної комунікативної вправи – **метод аргументації Сократа** – набути досвіду ведення діалогу на основі методу доброзичливої аргументації. Відомий філософ ставив співрозмовникові заздалегідь підготовлені питання, поступово заводячи його в глухий кут та закладаючи підґрунтя для сумісного пошуку істини. В аудиторії відбувається рольова гра, в якій співрозмовники мають різні точки зору на одне й те саме питання. Наприклад, “*Student A strongly believes that the body we are born with is best and we don't need cosmetic surgery. Student B strongly believes cosmetic surgery is a great way to gain competitive edge*”. Студенти тренуються вести діалог незвичним чином, переважно задаючи співрозмовникові короткі питання, на які він без зайвих зусиль відповідатиме «так». Ці питання на мають втомлювати співрозмовника та віднімати в нього багато часу, але поступово підштовхують співрозмовника до глибшого бачення предмету обговорення та висновкам, які раніше були для нього не очевидними. Така комунікативна вправа сприяє посиленню рівня самосвідомості та здатності до саморегуляції, мотивує співрозмовників продовжувати діалог та поглиблювати свої знання з даної тематики.

Таким чином, складаються певні педагогічні умови: утворення учбово-дослідницького осередка, формування пізнавальних мотивів, мозковим штурмом, грою, тощо, які підвищують зацікавленість у творчій діяльності та сприяють розвитку критичного мислення.

За допомогою емоційного інтелекту приймаються рішення на основі відображення й осмислення емоцій, які мають для особистості певний зміст. В ранньому дорослому віці усі складові EQ є суттєвими, оскільки саме цей період соціального та психофізіологічного становлення людина вже здатна контролювати свої емоційні стани та не допускати виникнення афектів, приховувати свої актуальні емоційні переживання в певних ситуаціях соціальної взаємодії, збагачуючи таким чином емоційний досвід [2; С.181-187]

Висновки. Дослідження взаємодії комунікативних діалогічних вправ на практичних заняттях з англійської мови із розвитком складових емоційного інтелекту не вичерпує всього методичного знаряддя, що може бути застосовано в даному напрямку. Найбільш перспективними засобами до здійснення поставлених завдань є застосування інтерактивних методів навчання, поширення розробки комунікативних вправ з елементами діалогічного мовлення на сферу наукового дискурсу.

Література:

1. Брецько І.І. Діалогічне мовлення – основа для розвитку здібностей міжособистісного спілкування/ І.І.Брецько, Т.М.Кравченко// International scientific journal. – 2016. – № 1, – С.39-42
2. Понікаровська С.В. Вплив емоційного компоненту на ефективність навчання іноземної мови у немовних вназ /С.В.Понікаровська// Вісник Харківського Національного університету ім.В.Н.Каразіна. – 2009.-№16. – С.181-187
3. Goleman D. Working with Emotional Intelligence/ Daniel Goleman. – Bantam, 2000.
4. Hargreaves A. The emotional practice of teaching/Andy Hargreaves// Teaching and Teacher Education. -1998. – 14(8), – P. 835–854.
5. Mayer J.D. Personal Intelligence: The power of personality and how it shapes our lives/John D.Mayer. –Scientific American/Farrar, Straus and Giroux, 2014.
6. Skidmore D. From pedagogical dialogue to dialogical pedagogy/D.Skidmore// Language and Education. – 2000. – 14(4), – P. 283–296.